

POSUDEK OPONENTKY DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno diplomanta:	Jan Mais
Téma práce:	Obligations <i>Erga Omnes</i> as a Basis of Legal Standing in International Law
Rozsah práce:	86 stran celkem (vlastní text 185 865 znaků)
Datum odevzdání práce:	17. července 2023

1. Aktuálnost (novost) tématu

Téma diplomové práce je zajímavé a aktuální. V posledních letech přibývá případů, kdy se státy aktivně angažují na obranu kolektivních zájmů, a to aniž by byly ony samy přímo dotčeny nebo poškozeny. Jednou z forem takového angažmá je podání stížnosti k některému z mezinárodních soudních orgánů, včetně Mezinárodního soudního dvora (dále MSD). Právě na toto téma se diplomant ve své práci zaměřil.

2. Náročnost tématu na teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování a použité metody

Zpracování tématu kladlo na diplomanta spíše vyšší nároky. Koncept závazků *erga omnes* je sice v mezinárodním právu již poměrně jasně ukotven, stále ale vyvolává řadu komplikovaných otázek. Totéž platí pro řízení před jediným soudním orgánem, jemuž se diplomová práce věnuje, tedy MSD. S oněmi vyššími nároky se bohužel diplomant nevypořádal zcela úspěšně (viz níže).

Pokud jde o použité zdroje, práce staví na značném množství primárních pramenů i sekundární literatury. Klíčovou rolí, jak odpovídá tématu, sehrává judikatura MSD, včetně individuálních stanovisek jednotlivých soudců. Využity naopak, překvapivě, nebyly některé texty, jež se zabývají přímo tématem, o němž pojednává práce (např. Yoshifumi Tanaka, Reflections on Locus Standi in Response to a Breach of Obligations Erga Omnes Parties: A Comparative Analysis of the Whaling in the Antarctic and South China Sea Cases, *The Law & Practice of International Courts and Tribunals*, Vol. 17(3), 2018, str. 527-554; či Tom Ruys, Legal Standing and Public Interest Litigation— Are All Erga Omnes Breaches Equal? Get access Arrow, *Chinese Journal of International Law*, Vol. 20(3), 2021, str. 457–498).

Způsob citování sice úplně neodpovídá vzoru doporučenému na PF UK, je ale přehledný a jednotný a dovoluje identifikaci příslušných zdrojů. Matoucí je pouze to, že některé citáty jsou v kurzivě, jiné nikoli.

Z hlediska metod v práci dominují metoda analytická a metoda deskriptivní, což odpovídá zaměřené práci a zvolenému tématu.

3. Formální a systematické členění práce

Diplomová práce je v anglickém jazyce. Diplomant prokazuje velmi dobrou znalost tohoto jazyka. Určité chyby a překlepy se sice v textu objevují, není jich ale nijak velký počet. Místy se objevují problémy pojmového rázu (viz níže), nezdá se ale, že by jejich příčinou byla neznalost příslušných termínů, spíše jde o věcné nepřesnosti. Práce je členěna do kapitol, které se dále dělí na podkapitoly a dílčí sekce. Zvláštní je zařazení sekcí Dílčí závěry (Partial Conclusions), jež figurují jen ve druhé kapitole práce, což působí neorganicky.

4. Vyjádření k práci

Diplomová práce si klade za cíl zodpovědět výzkumnou otázku, „*zda závazky erga omnes (partes) účinně zakládají ius standi před mezinárodními soudy a tribunály*“ (str. 2). Otázka je nastavena poměrně široce, čemuž úplně neodpovídá obsah práce, který se zaměřuje výlučně na řízení před MSD. V tomto ohledu se obsah práce odchyluje také od jejího názvu, který mluví o „*ius standi v mezinárodním právu*“. Ačkoli MSD jistě představuje významný orgán mezinárodního soudnictví, těžko lze mít za to, že „ve sporném řízení před MSD“ rovná se „v mezinárodním právu“ (tím méně „před mezinárodními soudy a tribunály“). Zúžení, které je v práci pouze konstatováno, ale nikoli vysvětleno (str. 3), diplomantovi navíc spíše ztížilo zodpovězení výzkumné otázky, neboť ho nutilo řešit tuto otázku výlučně v rámci řízení před jedním (standardně dosti konzervativním) soudním orgánem.

Název práce je současně proti obsahu užší v tom, že mluví čistě o závazcích *erga omnes*, ne *erga omnes partes*. Jak diplomant správně uvádí v podkapitole 2.3, obě kategorie závazků nejsou identické, přinejmenším pokud jde o pramen úpravy. Rozlišení bohužel v práci není vždy plně respektováno. Samo rozšíření práce na závazky *erga omnes partes* by jistě nemuselo být na škodu. Problém je, že zatímco kapitoly 1 a 2 (zrod závazků *erga omnes*, současný přístup k závazkům *erga omnes*) se primárně zaměřují na závazky *erga omnes*, judikatura MSD, na níž staví kapitola 3, se naopak prakticky výlučně týká závazků *erga omnes partes*. S výjimkou několika poznámek v individuálních stanoviscích některých soudců se diplomantovi nepodařilo v praxi MSD najít nic, co by mu dovolilo zodpovědět výzkumnou otázku ve vztahu k závazkům *erga omnes*. Jeho závěr, podle nějž „*řízení zahájené na základě dovolání se závazků erga omnes podle obyčejového práva /.../ je možné /feasible/*“ (str. 66), tak působí jako zbožné přání, popř. jako onen v práci (na str. 53) zmíněný králík, který je v závěru představení/práce vytažený z klobouku, aniž by divák/čtenář tušil, kde se tam vzal.

V tomto ohledu je škoda, že absence relevantní judikatury ze strany MSD není aspoň zčásti kompenzována buď zohledněním praxe jiných mezinárodních soudních, resp. judiciálních orgánů (např. Evropský soud pro lidská práva, Mezinárodní trestní soud, arbitrážní tribunály dle Úmluvy OSN o mořském právo – samozřejmě při vzetí v úvahu rozdílů mezi jednotlivými orgány), nebo zapojením důkladnějšího teoretického rozboru možnosti opřít *ius standi* u orgánu typu MSD o institut mezinárodního obyčejového práva. Podmínky výkonu jurisdikce ze strany MSD, hlavně pokud jde o jurisdikci personální (*ratione personae*), včetně konceptu právních zájmů (legal interests), by si celkově v práci zasloužily podrobnější rozbor, neboť jsou pro zodpovězení výzkumné otázky zásadní.

Navzdory tomu, že se diplomantovi nepodařilo plně dosáhnout vytčeného cíle práce a že text netvoří zcela jednotný celek, je velká část textu zpracována zajímavě a kompetentně. Diplomant se důkladně seznámil s judikaturou MSD i s výstupy Komise OSN pro mezinárodní právo a zamyslel se nad vztahem závazků *erga omnes* a pravidel *ius cogens* i nad právní povahou závazků *erga omnes*. Z práce je zjevné, že diplomant se v oblasti mezinárodního práva dobře orientuje a že téma práce jej zaujalo. O to více je škoda, že téma nebylo nastaveno tak, aby umožnilo vznik opravdu koherentní práce se závěry, jež by vyplývaly z předložené analýzy.

Místy v textu nejsou voleny zcela vhodné či jednoznačné formulace. Např. v podkapitole 2.1.2 diplomant uvádí, že normy *jus cogens* existují souběžně s paralelními/ekvivalentními závazky *erga omnes* téhož obsahu. Toto tvrzení budí dojem, že obě kategorie existují v samostatném normativním prostoru. To ovšem neodpovídá tomu, že – jak sám diplomant správně uvádí v sekci 1.1.2 – závazky *erga omnes* se váží na oblast sekundární, nikoli primární normativity, kam naopak spadají normy *ius cogens*. Dané kategorie tak nelze chápat jako paralelní, ani zde nelze mluvit o vztahu ekvivalence. Z tohoto hlediska je nepřesné i tvrzení, že určité normy, např. právě normy *ius cogens*, představují (constitute) závazky *erga omnes* (např. str. 21); reálně tyto závazky generují (give rise to), jak diplomant rovněž na některých místech uvádí (např. str. 21 a 26).

5. Kritéria hodnocení práce

Splnění cíle práce	Cíle práce byly naplněny jen částečně.
Zhodnocení práce z hlediska plagiátorství	Žádný problém z hlediska plagiátorství zde nevyvstává.
Logická stavba práce	Diplomová práce je členěna do kapitol, podkapitol a dílčích sekcí, které na sebe ne vždy zcela logicky navazují.

Práce se zdroji včetně citací	Práce staví na dostatečném množství pramenů a cituje je způsobem, který dovoluje jejich identifikaci.
Hloubka provedené analýzy (ve vztahu k tématu)	Hloubka provedené analýzy vcelku odpovídá požadavkům kladeným na daný typ kvalifikačních prací na PF UK, byť místy je rozbor poněkud nedotažený.
Úprava práce	Úprava práce je standardní.
Jazyková a stylistická úroveň	Po jazykové a stylistické stránce je práce na slušné úrovni, chyby a překlepy se v ní objevují spíše výjimečně.

6. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě

Předložená diplomová práce splňuje, přes výhrady uvedené výše, požadavky kladené na daný typ kvalifikačních prací na Právnické fakultě UK, a proto ji doporučuji k obhajobě. Během ní by se diplomant mohl vyjádřit k následujícím otázkám:

- 1) Jak by ve světle procesních pravidel MSD diplomant argumentoval ve prospěch založení *ius standi* na závazcích *erga omnes* (a ne *erga omnes partes*)? V jakých případech by tato varianta byla potřebná, resp. jediná možná?
- 2) Co je základem podávání tzv. intervencí (interventions) u MSD? Jaký rozdíl vidí diplomant v intervencích podávaných v rámci řízení sporného a v rámci řízení posudkového?
- 3) Jaký je podle diplomanta vztah mezi závazky *erga omnes* a institutem tzv. *actio popularis*?

Doporučení práce k obhajobě	Práci doporučuji k obhajobě.
Navržený klasifikační stupeň	Práci předběžně hodnotím jako velmi dobrou až výbornou v závislosti na průběhu obhajoby.

V Praze dne 30. července 2023

Prof. JUDr. PhDr. Veronika Bílková, PhD., E.MA